

AZ IPARI PARK PROGRAM MAGYARORSZÁGON I.

AZ IPARI PARK PROGRAM SZAKMAI HÁTTERE



AZ IPARI PARKOKRÓL ÁLTALÁBAN

1997-től nagyon sok szakmabeli és jóval több „laikus” ember tanulmányozta, olvasta, hallotta és próbálta meg beilleszteni fogalomtárába az ipari park elnevezést. Ennek oka abban keresendő, hogy a 90-es évek elejétől a piacokat rohamosan veszítő magyar ipari vállalkozások jelentős hányada az összeomlás szélére jutott. Ennek következtében egyrészt a magyar iparnak tulajdon- és szerkezetváltásra volt szüksége másrészt az igen nagy méretűvé váló munkanélküliség leküzdéséhez új „eszközöket” kellett keresni. A privatizációs befektetések ösztönzésén túl jelentős új termelőkapacitások létrehozása is a gazdaságpolitika prioritásává vált.

Az előzőek alapján – az elsősorban külföldi – termelő és szolgáltató (pl. logisztikai) befektetések „terepe”-ként az ipari parkok létesítése látszott az *egyik lehetséges* megoldásnak. A munkanélküliség nyomasztó terhet elsősorban az önkormányzatok (képviselő testületek) érzékelték, így az ipari park program „őskorában” és azt követően is sok-sok település képviselőtestülete tárgyalta meg az ipari park létesítésének célját, lehetőségeit és döntött arról, hogy náluk létesüljön-e, ha igen, akkor melyik település-részen és milyen formában működjön az ipari park.

Természetesen igen fontos körülmény volt az is, hogy 1997-re Magyarország jogi- és pénzügyi rendszerét úgy alakították át, hogy a külföldi tőke számára kedvező/vonzó tereppé váljon országunk. Ma már látható, hogy az ipari parkok beváltották a hozzájuk fűzött reményeket, de sajnos az ipari park program következetes végig vitele – az aktuális igényekhez való igazítása, továbbfejlesztése – nem történt meg, sőt időnként a fejlődésüket akadályozó helyi és kormányzati intézkedések is megszülettek. A következőkben főbb vonalaiban áttekintjük az ipari parkok helyzetét.

AZ IPARI PARKOK FOGALMA ÉS MŰKÖDÉSÜK ELMÉLETI ALAPJAI

AZ IPARI PARKOKRÓL ÁLTALÁBAN

Az ipari park – mint általános fogalom – a XXI. századra is megmaradt az egyik *leghatékonyabb és világszerte elterjedt* gazdaságszervező és egyben regionális gazdaságfejlesztő *eszközként*. Az ipari park igen sokszínű, fejlődési típusaiban és szakaszaiban, térségi modelljeiben, finanszírozásában, az állami szerepvállalásban, stb. igen változatos formában intézményesült.

Az ipari park fogalma a szakirodalomban rendszeresen csak a 70-es évektől jelenik meg, mára hazánkban is a gazdasági fejlődés, a modernizáció jelképévé, szerencsésebb esetben eszközévé vált. Valóban egy, nem könnyen meghatározható gyűjtőfogalomról van szó, mely ugyan mindenütt az ipari tevékenységek egyfajta térbeli koncentrációját jelenti. A valóságban az ipari parkoknak nagyon különböző funkciói lehetnek, amelyek a nemzetközi szaknyelvben használt elnevezésekben is visszatükröződnek, így a „parkhoz” többféle jelző kapcsolódik (technológiai, tudományos, innovációs stb.), valamiképp utalva az ott folyó tevékenységek jellegére.

A különböző tevékenységeken, elsősorban a kutatási eredmények hasznosításán, a technológiai transzferen alapuló ipari parkokhoz hasonló sokrétű képződmények a

legfontosabb tevékenység (core business) alapján hat fontosabb csoportot különböztethetünk meg:

- tudományos park (science park)
- kutató park (research park)
- technológiai park (technology park)
- innovációs központ (innovation center)
- üzleti inkubátor központ (business incubation center)
- ipar/üzleti park (business park)

Tekintsük át röviden a fenti felsorolás szerint csoportosított parkok legfőbb jellemzőit:

⊕ Tudományos park

Felsőoktatási intézmények vagy fejlett kutatóközpontok közelségében helyezkedik el, és napi operatív kapcsolatban van velük. Célja, az új technológiákra épülő vállalatok létrejöttének és növekedésének elősegítése. Aktív „hídképző” szerepet vállal a technológiai transzfer folyamatokban.

Gyakran ingatlanfejlesztési projektként is szerepel, mivel vonzó a nagyvállalatok kutató-fejlesztő részlegei számára is, ugyanis jelentős előny a K+F intézetek közelsége. A termelés a prototípusok és kis szériák előállítására korlátozódik.

⊕ Kutató park

A kutatópark általában egyetemek vagy kutatóközpontok mellé települ. Fő tevékenysége döntően az alap kutatás, ritkábban fejlesztés. A tudományban és a technológiában való jártassága miatt, gyakran kapcsolódik hozzá egyetemi kutatás. A kutató parkokban leginkább non-profit kutatóintézetek működnek.

⊕ Technológiai park

A technológiai parkok stratégiai célja általában az új technológiákra/termékekre épülő, azokból felnövő (start up) vállalatoknak nyújtott szakmai-növekedési lehetőségek kialakítása anélkül, hogy a közös telephely okozta szinergikus hatásokat fel kellene adniuk.

A technológiai park főként olyan cégeket fogad be, amelyek fejlett technológiák (high-tech) hasznosításával foglalkozik. A technológiai parkban a termelési tevékenység hangsúlyosan van jelen, tudományos intézetek nem szükségszerűen vannak a parkban, hanem inkább az innovatív szolgáltató cégek.

A park létesítése gyakran összekapcsolódik egy *technológiai, vagy szolgáltató központ* létesítésével.

A technológiai központ innovatív, technológia-fejlesztésre orientált vállalatok telephely-közössége, melyek a közös telepítésből és szolgáltatások származó előnyöket kihasználva törekednek

- technológiai transzfer és *kooperáció kialakítására* a felsőoktatási intézményekkel és a kutatóhelyekkel,
- a kezdő, technológia-orientált *vállalkozások elindítására* (technológia-orientált alapítóközpont funkció),
- kiemelten törekednek a fejlődésére és a növekedésére.

⊕ Innovációs központ

Az innovációs központ az új termékek és technikai eljárások kifejlesztésével, marketingjével foglalkozó kezdő vállalkozások (start-up) igényeinek kielégítésével foglalkozik. Ezeknek a vállalkozásoknak viszonylag nagy a piaci kockázata, és a sikeres fejlődéshez nem csupán üzleti támogatásra és ügyviteli tanácsadásra van szükségük, hanem pénzügyi szervezetek, vállalkozást segítő ügynökségek és kutatóhelyek helyben lévő hálózatára is. Az innovációs centrum speciális

célkitűzése a kis- és középvállalkozások (KKV) támogatása. Gyakran egy nagyobb projekt szimbiózisában működik és kiegészül egy inkubátorházzal.

⊕ Üzleti inkubátor központ

Az üzleti inkubátor központ nagyszámú üzleti erőforrás-támogatáson és szolgáltatáson keresztül hozzájárul a vállalkozások növekedési ütemének felgyorsításához és sikereik esélyének megnöveléséhez. A vállalkozói inkubátor fő feladata a pénzügyileg életképes és önálló sikeres cégek „gyártása”.

A definíció nélkülözhetetlen eleme a menedzsment oldaláról, a vállalatok igényeihez igazodó marketing és menedzsment erőforrások létrehozása és azok szolgáltatásainak nyújtása.

Az inkubátorok ügyfeleik részére kínálnak megfelelő bérleti konstrukciókat, közös irodai alapszolgáltatásokat és berendezéseket, technológiai támogató szolgáltatásokat, és a szükséges pénzügyi források megszerzését a vállalat növekedéséhez.

⊕ Ipari/üzleti park

Az *ipari parkok* kisebb és nagyobb termelő, kézműves (kisipari) és szolgáltató cégek magas színvonalú telephely-közössége az alapító menedzsmentje által nyújtott tanácsadói, vállalkozásvezetési-szervezési szolgáltatással. Ideális környezetet kínál azoknak a vállalatoknak, amelyek inkubátorházból, vagy technológiai központból történő kiköltözés után telephelyet kívánnak létesíteni.

Az *üzleti parkok* minőségi környezetet kínálnak az üzleti tevékenységek széles körének végzéséhez, úgymint a gyártáshoz, összeszereléshez, értékesítéshez (kereskedelem, logisztika, marketing) és adminisztratív tevékenységekhez. Az üzleti park alapítója szolgáltatásokat nem szervez.

MAGYARORSZÁG IPARI PARKJAIRÓL

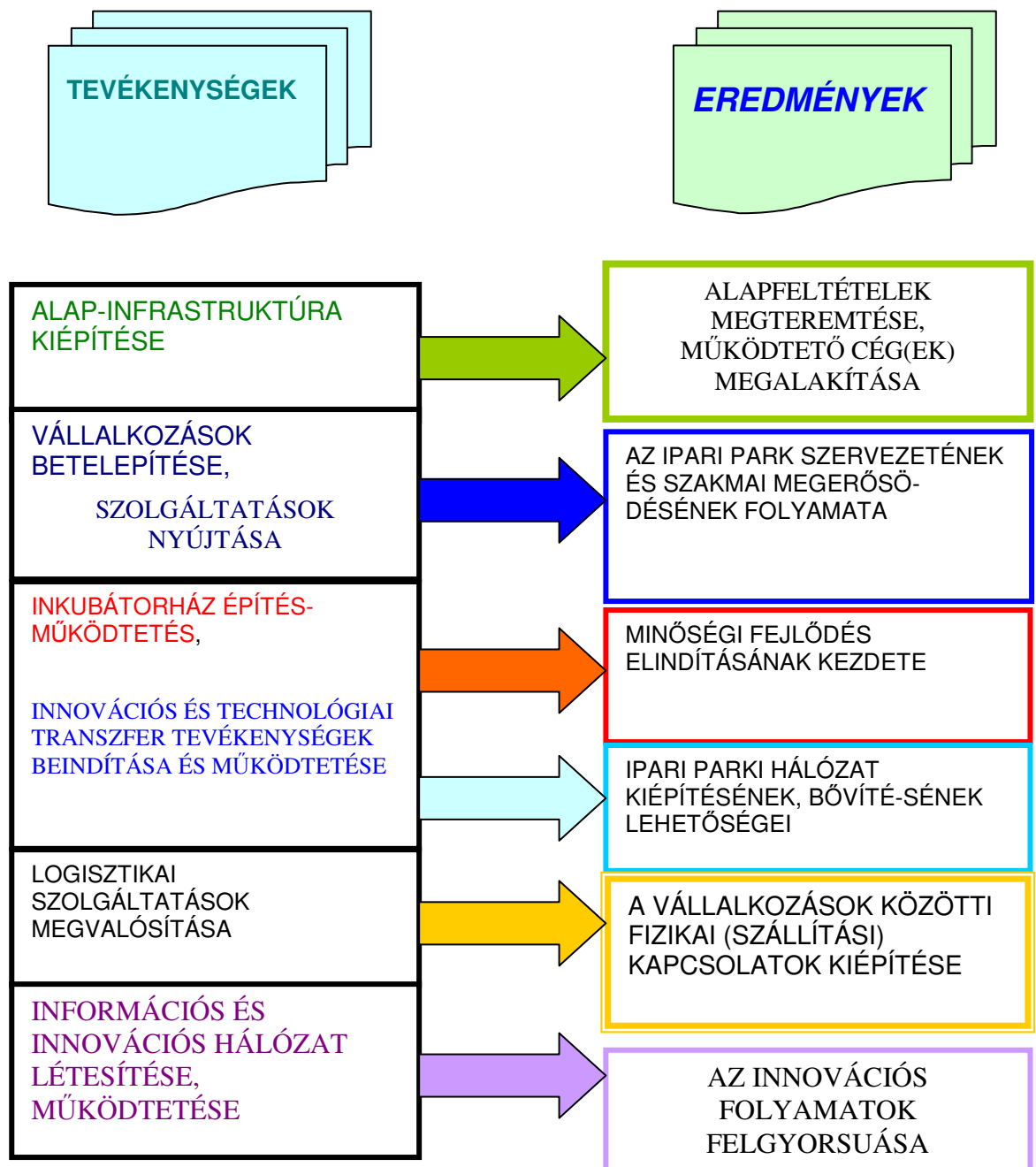
Szakmailag megalapozottan kijelenthető az, hogy az ipari park különböző modelljei világszerte alkalmazott, dinamikus stukturapolitikai eszközök, amelyeknek egyre nagyobb a jelentőségük a KKV-k, ezen belül kiemelten az innováció-orientált vállalkozások fejlesztésében. Funkciójukból következően igen nagy szerepük lehet az egyes (kis)területek és a régiók felzárkózásában is.

Magyarországon – elsősorban az ipari parkok fejlesztésének kezdeti időszakában – nagyon sok esetben azt gondolták, hogy az ipari park valamiféle „csodaszer”. A csodavárás elsősorban abban jelentkezett, hogy az alapítók azt gondolták: a minisztérium a sikeres pályázatukat követően az ipari területeiket ipari parkká nyilvánítja, akkor a befektetők – főleg a külföldiek – tolongani fognak. (Sajnos még ma is sok helyen használatos az általam nagyon kifogásolt szóhasználat, miszerint majd „jelentkeznek” a befektetők.)

Néhány ipari park számára azonban hamar kiderült: az ipari park fejlesztése hosszú, kitartó és céltudatos munkát igényel, a nagyon sok szellemi és fizikai erőfeszítés és tanulás mellett jelentős anyagi investíciót is igényel, ezt követően jelentkeznek az első eredmények. Azok, akik meg akarták és meg is tudták tenni azt, hogy a sok munkát, időt, energiát – és természetesen pénzt is – fordítottak a fizikai és humán fejlesztésre, azok szinte kivétel nélkül jelentős eredményeket könyvelhettek el.

Az alábbi ábra modellként használható hazai ipari park fejlesztésének folyamatát vázolja (tevékenységek – eredmények összefüggésben), a folyamat időrendben többségében felülről lefelé valósul meg.

IPARI PARKOK FEJLESZTÉSÉNEK FOLYAMATA



Hangsúlyozni kell azt is, hogy egy ipari park eredményességhez nagyon nagy szükség van/volt egyrészt az ipari parki menedzsment és a települési önkormányzat jó együttműködésére, továbbá a park fejlesztésében közreműködők komplex gazdaságfejlesztési szemléletére. Másrészt elengedhetetlen a jó mikrogazdasági feltételek megléte is – ezen belül kiemelten a jó közlekedési és humán infrastruktúra.

A rövid elméleti kitekintést követően röviden foglaljuk össze a Magyarországon ma szakmai értelemben jól működő parkokat, jellemzőit:

- •Az ipari park olyan telepszerűen létesített ipari és szolgáltató létesítmények együttese, amely főként kis- és középvállalkozások számára a kor

színvonalán képes biztosítani a korszerű gyártmányok előállításához, a modern technológiák alkalmazásához nélkülözhetetlen feltételeket.

- A szakszerűen menedzselt park olyan szolgáltatásokat nyújt/szervez, amelyek a hatókörben (nevezetesen a parkban és a kistérségben) lévő vállalkozások számára – a szolgáltatásokon keresztül – lehetővé teszi a versenyképesség folyamatos fenntartását. Ezek a közvetlen, illetve közvetett versenyképesség fenntartó/fejlesztő tevékenységek:
 - *egyrészt* a szakmai/humán tanácsadói infrastruktúra létrehozásában és működtetésében jelennek meg¹, (irodai, nyomdai, könyvtári, szakirodalmi, informatikai, minőségbiztosítási, tűz- és munkavédelmi szakértői, oktatási, képzési és továbbképzési tevékenységek). A parkok e fontos feladatára később visszatérek.
 - *másrészt* a fizikai szolgáltatások nyújtásával valósulnak meg (pl. tárgyalók biztosítása, őrzés, terület-fenntartás, viszonylagosan olcsó közüzemi- és energiaellátás², logisztikai szolgáltatások),
 - *harmadrészt* egyre fontosabb szerephez kell jutnia az innovációs tevékenység szervezésének, nevezetesen a park tevékenységi körében lévő vállalkozások számára az *innovációs lánc egyes elemeinek folyamatos kiépítése és működtetése*.
- Az előzőekben említett szolgáltatási tevékenységekhez feltétlenül szükséges az ipari parkban kiépíteni azokat a *fizikai feltételeket*, amelyek a szolgáltatások nyújtását lehetővé teszik. Ilyen létesítményeknek tekinthetjük az *inkubátorház, a szolgáltatóház és az innovációs központ létesítését*.
- Az ipari park működtetését célszerűen gazdasági- vagy közhasznú társaság tudja ellátni. Ma Magyarországon a parkok jelentős hányadának (~40%) nincs önálló menedzsmentje. Ez egyben azt is jelenti, hogy az előzőekben bemutatott, szakszerűen kiépített és működtetett tevékenységek megfelelő szakmai színvonalú menedzsment nélküli parkokban nem jelennek meg. Ma alig található „ideális/elméleti” park. Sajnos, amíg a helyzet nem változik meg, addig remény sincs az „ipari park-szerű” működésre.

¹ Az ipari park által nyújtott, illetve (ki)szervezett humán jellegű szolgáltatások jelentősen segíthetik a vállalkozókat abban, hogy működési költségeiket csökkentsék. Egyik szolgáltatás-csoport a közvetlen üzletviteli tevékenységet segíti (adó-, pénzügyi-, jogi-, marketing-; beruházási tanácsadás stb.). A másik szolgáltatási csoportba sorolható az ipari park által szervezett módon speciális szakértők/cégek közreműködése (pl. környezet-, tűz- és munkavédelem, üzemegészségügy, minőségbiztosítás, informatika, gép- és műszerkölcsonzés stb.). Ezek a szolgáltatások a biztonságos üzemelést, a vállalkozások számára a hatóságok által előírt tevékenységek zökkenőmentes és szakszerű végzését tudják tanácsadói munkájukkal biztosítani. A kedvezményes szolgáltatási díjak azzal érhetőek el egyrészt, hogy az ipari park támogatások révén biztosítja a szolgáltatások fizikai feltételeit (pl. iroda), másrészt a nagyobb tömegű – több vállalkozás által igénybe vett – szolgáltatásokat olcsóbban lehet megvásárolni.

² A céltudatosan fejlesztett ipari parkok ki tudják használni az energetikai piacnyitás előnyeit. Ugyanis ha az ipari park úgy alakította/alakítja ki az ellátó-rendszerét, hogy a betelepült cégek egy egységes, az ipari park által működtetett ellátórendszeren keresztül kapják az energiát, akkor az ipari park egy nagyfogyasztóként jelenik meg és jelentős árengedményeket tud elérni – amelyet tovább tud „adni” a betelepült cégeknek. M a már több ipari park tervezi „saját” energetikai szolgáltatásának (pl. bio-, nap-, vagy termál-energia, illetve azok kombinációjának) megvalósítását. Hasonlóan kedvező ár/költség viszony érhető el pl. az ipari vízhálózat kiépítésével, vagy esetlegesen „saját” szennyvíztisztító működtetésével.